

مطالعات جغرافیایی مناطق خشک

دوره دهم، شماره سی و هشتم، زمستان ۱۳۹۸

تأیید نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۰۶

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۱/۱۹

صص ۹۳-۷۱

**ارائه‌ی مدل در آمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری
(با استفاده از رویکرد فراترکیب)**

محمد آقازاده، دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری-دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

محمد میره‌ای*، استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری-پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم

علیرضا استعلاجی، استاد جغرافیای انسانی-دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره)، شهر ری

علی توکلان، استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری-دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

چکیده

امروزه عمده درآمد شهرداری‌های ایران را منابع ناپایداری همچون عوارض و جرائم ساختمانی تشکیل داده است و چنین رویکردی آن‌ها را به سمت بحران مالی، چالش در مدیریت شهری و درنهایت به نارضایتی شهروندان سوق داده است؛ لذا در شهرهای توسعه‌یافته‌ی دنیا جهت پایدارسازی و درآمدزایی اقتصاد شهرداری‌ها، از ظرفیت گردشگری به‌عنوان یکی از محرک‌های اصلی و تأثیرگذار در واكوی اقتصاد شهری استفاده می‌کنند؛ بنابراین هدف اصلی این پژوهش، ارائه‌ی مدل جامع از درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری است و روش تحقیق با استفاده از رویکرد تفسیری و روش نظام‌مند فراترکیب بوده و جامعه‌ی آماری بر اساس یافته‌های مطالعات کیفی سایر محققین در حیطه‌ی درآمد پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری در بازه‌ی زمانی سال ۱۳۷۰-۱۳۹۸ شمسی است. روش نمونه‌گیری به‌صورت سیستماتیک، ۲۶ مقاله را از بین ۳۱۵ مقاله بر اساس عنوان، چکیده، تحلیل محتوای مقاله‌ها با ابعاد و مؤلفه‌های مرتبط با قابلیت نوآوری مبتنی بر درآمد پایدار شهرداری‌ها از صنعت گردشگری انتخاب نموده است و داده‌ها بر اساس استراتژی تحلیل محتوی با استفاده از نرم‌افزار Maxqda کدگذاری و بر اساس شاخص «دو کدگذار» جهت ارزیابی پایایی و کنترل کیفی یافته‌ها با ۹۲٪ توافق عالی بین دو ارزیاب منتج گردید. یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که از ۱۳۱ کد اولیه، ۱۵ کد دارای مفاهیم و با ۶ مقوله‌ی اصلی و تأثیرگذار به‌عنوان منابع بالقوه در ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری همچون برگزاری جشنواره‌ها، مراسمات ویژه و ایجاد ارتباطات، برنامه‌ریزی اوقات فراغت، توسعه‌ی زیرساخت‌های حمل‌ونقل شهری، استفاده از ظرفیت پنهان جاذبه‌ی گردشگری شهری، احداث فضاها و محیط‌های گردشگری، تقویت نقش‌های چندگانه گردشگری می‌توانند به‌عنوان راهبرد در نظر گرفته شوند و درنهایت، حاصل پژوهش صورت گرفته، ارائه‌ی مدل مفهومی کاربردی برای پایدارسازی درآمد شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری است.

واژگان کلیدی: گردشگری، اقتصاد شهری، ظرفیت‌های پنهان شهری، درآمدزایی پایدار، شهرداری‌ها، فراترکیب.

* Email: Mirehei@ut.ac.ir

نویسنده‌ی مسئول:

این مقاله برگرفته از رساله‌ی دکتری محمد آقازاده با عنوان «ارائه‌ی الگوی درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری (مورد مطالعه: شهر قم)» در رشته‌ی جغرافیا گرایش برنامه‌ریزی شهری دانشگاه علوم و تحقیقات تهران می‌باشد.

۱- مقدمه

امروزه چگونگی تأمین منابع مالی پایدار شهری، یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی سیاست‌مداران و برنامه‌ریزان شهری است. از یک سو با افزایش نیاز به خدمات عمومی در شهرها و از سوی دیگر محدودیت‌های مالی شهرداری‌ها، این چالش روزبه‌روز بیش‌تر می‌شود (Khmel&Zhao, 2016: 138-145). در بسیاری از کشورها به خصوص کشورهای درحال توسعه، سیستم اقتصاد ناپایدار شهری به صورت عام و شهرداری‌ها به صورت خاص دچار بحران‌های مالی زیادی شده‌اند و اکثریت شهرداری‌های کشور ما نیز گرفتار چنین مدیریت ناکارآمد و سیستم درآمدی ناپایدار هستند. این مسئله در ایران بعد از اجرای سیاست خودکفایی شهرداری‌ها در دهه‌ی ۱۳۶۰ بیش‌تر نمود پیدا کرد و به‌ویژه در شهر تهران شدیدتر از سایر شهرها اتفاق افتاد (مظفری و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۴). تأمین منابع مالی از سوی شهرداری‌ها از شیوه‌های مختلفی قابل وصول است، اما پایداری این درآمدها مهم است؛ چراکه درآمدهای ناپایدار در شرایط رکود قابل‌اتکا نیستند و منبع درآمدی شهرداری را دچار تزلزل خواهند کرد (عبیدی زادگانی و حاجی‌لو، ۱۳۹۵: ۵۹۹). فقدان منابع درآمدی و مالی مناسب و اتکای بیش‌ازحد بسیاری از شهرداری‌ها به درآمدهای ناپایدار و شکاف عمیق در نبود طرح‌ها و عدم استفاده از روش‌های مختلف علمی و تحقیقاتی در جهت برطرف کردن مشکلات مالی شهرداری‌ها به شدت احساس می‌گردد و از سوی دیگر، شهروندان و مدیران شهری را درگیر نموده و آن‌ها را به سمت چالش‌ها و ابهامات متعددی سوق داده است. تجارب کشورهای مختلف نشان می‌دهد مهم‌ترین منابع مالی شهرداری‌ها را مالیات و عوارض و بعداز آن کمک‌های دولتی در قالب بودجه‌های جاری، حکومت‌های محلی، تأسیسات و تجهیزات محلی و نهایتاً استقراض تشکیل می‌دهد (آیت‌اللهی، ۱۳۸۷: ۱۷). با این وجود، امروزه یکی از روش‌های نوین در تأمین هزینه‌ها و ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها، استفاده از ظرفیت اقتصاد گردشگری در درآمدزایی پایدار شهرداری‌هاست، لذا می‌توان گفت گردشگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین صنایع توسعه‌ی پایدار در هر جامعه‌ای است که از تحرک بالایی در تغییرات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، شهری و محیطی برخوردار است (عبیدی زادگانی و حاجی‌لو، ۱۳۹۵: ۵۹۴). مطالعات جهانی نشان داده است که بخش گردشگری، روزبه‌روز گسترده‌تر شده و در شرایط بحران اقتصاد جهانی نیز از رونق خوبی برخوردار است (نعیمی و مهدی‌زاده، ۱۳۹۵: ۱۳۳۲). اهمیت و تأثیر توسعه و رونق گردشگری در اقتصاد شهری، ایجاد منابع مختلف برای شهر، درآمدی مستقیم برای شهرداری‌ها، کمک به گردش اقتصادی در بخش‌های مختلف شهر، کمک به رفاه و عدالت اجتماعی میان شهروندان، کمک به گسترش صنایع دستی و هنرهای بومی و زمینه‌سازی برای مشارکت اجتماعی و اقتصادی شهروندان و... است. بیش‌تر کشورها این صنعت پویا را به‌عنوان منبع اصلی درآمد، ایجاد اشتغال، رشد بخش خصوصی، تبادلات فرهنگی و انسانی و توسعه‌ی ساختار زیربنایی و بهبود شرایط زیست‌محیطی خود می‌دانند (براری و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۱). بر این اساس، برنامه‌ریزی‌های صورت‌گرفته در خصوص اقتصاد شهری در تمام کلان‌شهرهای جهان و حتی ایران، تمایل بیش‌تری به سمت درآمدزایی پایدار مبتنی بر گردشگری و به‌کارگیری رویکردهای نوین و خلاقانه در این زمینه با توجه به ظرفیت‌های گردشگری موجود در هر منطقه پیدا کرده است. به‌طوری‌که در سال‌های اخیر در کشورهای توسعه‌یافته، گردشگری شهری به‌عنوان یکی از رویکردهای توسعه‌ی پایدار شهری به حساب می‌آید. به‌عنوان نمونه، درآمد ناخالص ملی از بخش گردشگری برای دولت فدرال و سرزمین برلین در سال ۲۰۱۶ حدود ۱۱،۵۶ میلیارد یورو بوده است (UNWTO/WTCF, City Tourism Performance, 2018: 150-160) و در سال ۲۰۱۷، درآمد بازدیدهای بین‌المللی و داخلی شهر لندن ۱۶،۲ میلیارد پوند بوده است که در این سال حدود ۲،۶ درصد رشد اقتصادی برای لندن داشته است (https://gov.uk/government/organisations/office-for-national-statistics). با توجه به اهمیت اقتصاد گردشگری شهری و نیز لزوم تحلیل وضعیت موجود شهرداری‌های کشور از بُعد درآمدزایی، این پژوهش درصدد است تا با استفاده از رویکرد فراترکیبی و مرور نظام‌مند ادبیات پژوهشی، ضرورت استفاده از مفاهیم درآمدزایی پایدار را در شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری نشان دهد و مدل مفهومی را در این زمینه ارائه دهد. با توجه به بررسی

پژوهش‌های انجام‌شده، سه انتقاد اساسی در این خصوص می‌توان مطرح کرد: ۱- فقدان تحقیقات سیستماتیک: اغلب پژوهش‌های انجام‌شده از رویکرد نظام‌مندی بهره نبرده‌اند، لذا خلأ پژوهش‌هایی که به‌صورت سیستماتیک به بررسی جامع پژوهش‌های گذشته بپردازند، وجود دارد. ۲- فقدان تحقیقات کیفی اکتشافی: اغلب پژوهش‌های گذشته، صرفاً به تشریح ابعاد اقتصاد گردشگری شهر و توسعه‌ی پایدار گردشگری شهری در مقاصد مختلف پرداخته‌اند و کمتر از رویکرد کیفی به‌صورت اکتشافی و یا فراترکیب در مطالعات خود به درآمد شهرداری‌ها از بُعد گردشگری استفاده کرده‌اند. ۳- فقدان دید جامع‌نگر و کل‌نگر: با توجه به پژوهش‌هایی که تاکنون انجام پذیرفته، دید کل‌نگر و جامع درآمدزایی شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری ارائه نشده تا راهنمای مدیران و برنامه‌ریزان برای مدیریت مقاصد شهرداری‌ها با رویکرد پایدار باشد، لذا پژوهش حاضر به دنبال ارائه‌ی رویکردی جامع و یکپارچه با استفاده از روش تحقیق کیفی فراترکیب، با هدف ترکیب نظام‌مند مطالعات کیفی انجام شده است. این مطالعه بر اساس سؤال اصلی «مدل درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری چیست؟» شکل گرفته است. با این وجود، طراحی الگوی مناسب از طریق پژوهش حاضر که با استفاده از شیوه‌های نوین علمی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است و با استفاده از یافته‌های علمی، جامع‌تر و دقیق‌تر اقدام به پیاده‌سازی الگوی طراحی شده در خصوص درآمدزایی پایدار از طریق گردشگری شهری را انجام نموده و تاکنون پژوهشی به‌منظور شناسایی، دسته‌بندی، تحلیل و تفسیر مقالات و ارائه‌ی آن در قالب مدل مفهومی در این خصوص ارائه نشده که از این نظر دستاورد این تحقیق در نوع خود نوآوری محسوب می‌شود و با توجه به نبود پژوهشی جامع در خصوص درآمدزایی شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری، یافته‌های این پژوهش می‌تواند مطالعه‌ی یکپارچه‌ای از تحقیق سایر پژوهشگران با رویکرد تفسیری ارائه دهد که به‌عنوان مرجع جامعی مورد استفاده سایر محققین در این حوزه قرار گیرد و گام مؤثری برای تحقیقات آتی محسوب شود. لذا این الگو به شهرداری‌های کشور کمک خواهد کرد تا بتوانند در خصوص چگونگی استفاده از ظرفیت‌های محیطی و فضای مرتبط و نیز فرصت‌های پنهان گردشگری شهری مطلع و سیاست‌ها و اقدامات مقتضی را در برنامه‌ریزی‌ها و ایجاد درآمدزایی پایدار انجام دهند.

۲- پیشینه‌ی تحقیق

مطالعه در مورد اقتصاد پایدار شهری و ارتباط آن با گردشگری، طیف وسیعی از مطالعات علمی و پژوهش‌های دانشگاهی را در داخل و خارج از کشور شامل می‌شود. این موضوع با توجه به اهمیت جهانی و آثار متفاوت در مقیاس محلی و جهانی همواره به‌عنوان یک موضوع کلیدی در محافل علمی، همیشه مورد توجه برنامه‌ریزان و کارشناسان بوده است. از مهم‌ترین مطالعات انجام‌شده در خصوص اقتصاد پایدار شهرها و شهرداری‌ها به‌خصوص در زمینه‌ی گردشگری، می‌توان به موارد ذیل در جدول (۱) اشاره کرد.

فونت جداول مقاله یکسان نیست!

جدول ۱: پیشینه‌ی پژوهش مرتبط با اقتصاد گردشگری شهری و درآمد شهرداری‌ها

پیشینه‌ی داخلی	
نویسندگان-سال	محتوی
ساداتی (۱۳۹۷)	پژوهش «تحلیلی بر الگوهای درآمدی شهرداری‌ها در شهرهای ساحلی با تأکید بر ابعاد پایداری اقتصادی (نمونه‌ی موردی: شهر بابلسر) نشان داده است که میان الگوهای درآمدی شهرداری‌ها در شهر ساحلی بر پایداری اقتصادی شهر بابلسر رابطه مستقیم وجود دارد و همچنین میان عوارض و ارزش زمین، میان روابط مالی دولت و شهرداری، میان روش‌های تأمین مالی و پولی و میان نظام تشخیص و وصول عوارض بر

<p>پایداری اقتصادی شهر بابلسر، رابطه معناداری وجود دارد».</p>	
<p>پژوهشی تحت عنوان «برنامه‌ریزی استراتژیک جهت توانمندسازی درآمد پایدار در شهرهای گردشگرپذیر با بهره‌گیری از مدل Meta Swot، نمونه‌ی موردی مطالعه شهر کلاردشت» نشان داده است که نقشه‌ی راهبردی شهر کلاردشت گویای این امر است که مسئولیت‌پذیری و توجه مسئولین شهر کلاردشت، دستیابی به اهدافی همچون افزایش سطح درآمد شهروندان و شهرداری، تجهیز فضاهای شهری، توسعه‌ی زیرساخت‌های شهری، افزایش مشارکت شهروندان از مهم‌ترین اهدافی است که با توجه به اهمیت بالای خود در بالاترین سطح نقشه‌ی راهبردی شهر کلاردشت قرار داشته و نیازمند توجه ویژه‌ای هستند.</p>	<p>سامری (۱۳۹۷)</p>
<p>در پژوهشی تحت عنوان «تحلیل نقش حکمروایی خوب شهری بر درآمدهای پایدار گردشگری (مطالعه‌ی موردی: شهر مسجدسلیمان)» به این نتیجه رسیده‌اند که در بین متغیرهای حکمروایی خوب شهری مؤثر بر درآمدهای پایدار شهری، شاخص‌های تجهیز زیرساخت‌ها و امکانات و تسهیلات ویژه برای جلب سرمایه‌گذاری خصوصی در گردشگری، بیش‌ترین وزن را دارند.</p>	<p>شماعی و یوسفی بابادی (۱۳۹۷)</p>
<p>بر اساس مطالعه‌ی خود تحت عنوان، «شناسایی و ارزیابی بسته‌های سرمایه‌گذاری با رویکرد تأمین مالی پایدار شهرداری از طریق مشارکت بخش دولتی و خصوصی (PPP) (مطالعه موردی: شهر پردیس)» نشان داده است از چهار بسته‌ی سرمایه‌گذاری شناسایی‌شده شامل: پ سامانه‌ی دوچرخه‌سواری، مجموعه‌ی تجاری، پارکینگ طبقاتی و پایانه‌ی مسافربری بین‌شهری، درنهایت سامانه‌ی دوچرخه‌سواری بر اساس نظر خبرگان برترین بسته‌ی سرمایه‌گذاری انتخاب گردیده است.</p>	<p>حائری (۱۳۹۷)</p>
<p>در پژوهشی «الگوی تأمین درآمدهای پایدار شهر شان‌دیز» به این نتیجه رسیده است که عوامل تأثیرگذار بر منابع درآمدی و هزینه‌ای شهرداری شان‌دیز در چهار عامل بسیار مهم دسته‌بندی شدند که این چهار عامل مشتمل بر عوارض وصولی توسط سایر مؤسسات، درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری، عوارض بر پروانه‌های کسب و فروش خدمات و تجاری و عوارض ساختمان و اراضی دسته‌بندی شده‌اند. از طرفی کل مالیات بر املاک و دارایی، سایر عوارض محلی، مالیات انتقالی از دولت به شهرداری و دریافت بهای خدمات ارائه‌شده‌ی شهرداری به شهروندان به‌عنوان منابع پایدار و گزینه‌های درآمد ناشی از عوارض ساخت‌وساز، مازاد تراکم و تخلفات و جرائم ساختمانی و شهری، خصوصی‌سازی خدمات و زیرساخت‌های شهری، مشارکت بخش غیردولتی (مشارکت عمومی و خصوصی) جهت تأمین مالی پروژه‌های انتفاعی شهری، استفاده از کمک‌های بلاعوض دولت و تأمین و راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری به‌عنوان منابع ناپایدار شهرداری شان‌دیز مدنظر می‌باشند.</p>	<p>رادنیا (۱۳۹۶)</p>
<p>با موضوع «بررسی نقش گردشگری شهری در ایجاد فرصت‌های پنهان درآمدزایی: شهرداری تهران» نشان می‌دهد که فرصت‌های پنهان درآمدزایی به‌واسطه‌ی گردشگری شهری برای شهرداری تهران در چهار بخش وضعیت فعلی درآمدی شهرداری تهران، وظایف، اقدامات و نتایج یا اثرات معرفی شدند و اینکه گردشگری در ایجاد درآمدزایی پایدار شهرداری تهران می‌تواند نقش بسزایی در زمینه‌های تأمین درآمدهای پایدار برای شهرداری تهران داشته باشد قابل‌ذکر است که تحقیق موردنظر بر ابزار مصاحبه و روش تجزیه‌وتحلیل تم بر مبنای مدل STAR با نمونه‌گیری پژوهشی بر اساس گلوله برفی استخراج و دسته‌بندی شده‌اند.</p>	<p>عبیدی زادگانی (۱۳۹۵)</p>
<p>پیشینه‌ی خارجی</p>	
<p>در مقاله‌ای با عنوان «خودمختاری مالی شهرداری‌ها در زمینه‌ی مالیات بر زمین در جمهوری چک»، ضمن اشاره به این نکته که درآمد کسب‌شده از مالیات بر زمین در همه‌ی کشورهای عضو اتحادیه‌ی اروپا، نقش مهمی در بودجه‌ی سالیانه‌ی شهرداری‌ها دارد، از مالیات بر دارایی به‌عنوان منبع مالی برجسته یاد کردند که می‌تواند در بودجه‌ی شهرداری‌ها سهم چشم‌گیری داشته باشد.</p>	<p>یاناشکووا و سوبوتوویچووا^۱ (۲۰۱۹)</p>
<p>پژوهشی با عنوان «تأثیر نظام پرداخت مالیات بر شهرداری‌ها در آلمان» انجام دادند. بر اساس نتایج این</p>	<p>التج و بهنیج^۲</p>

پژوهش، در ایالت‌هایی که شهرداری‌ها از بخش مالیات، درآمد کم‌تری کسب می‌کنند (اغلب شرق آلمان) بودجه‌های سالیانه نیز کم‌تر است؛ از این رو مالیات نقش بسیار مهمی در بودجه‌ی شهرداری‌های آلمان دارد.	(۲۰۱۷)
در پژوهشی با عنوان «فرصت‌های مالی برای دولت‌های محلی» پیشنهاد دادند که برای تأمین منابع مالی برای شهرداری‌ها، باید عوارض و جریمه‌هایی را برای امور مختلف تدوین و اجرا کرد.	میلن کوسکی، کوزوهارو و ریستوسکا ^۳ (۲۰۱۶)
در مقاله‌ای با عنوان «گردشگری و توسعه: به سوی نتایج پایدار گردشگری فرهنگی و توسعه‌ی پایدار محلی» تأثیرات توسعه‌ی گردشگری را با تأکید بر توسعه‌ی فرهنگی مورد مطالعه قرار داد و به این نتیجه دست یافت که در توسعه‌ی گردشگری شهری، ویژگی‌های فرهنگی از تأثیرات بیش‌تری برخوردار است.	وال ^۴ (۲۰۱۶)
در مقاله‌ای با عنوان «در راستای توسعه‌ی پایدار گردشگری در مناطق شهری (مطالعه‌ی موردی: بوخارست به‌عنوان مقصد توریستی)» به این نتیجه رسیدند که توسعه‌ی گردشگری فرهنگی و تاریخی به‌عنوان موتور محرک توسعه‌ی پایدار شهر عمل می‌کند.	زامفیر و کوربوس ^۵ (۲۰۱۵)

با توجه به بررسی‌های پیشینه‌ی پژوهشی، در حال حاضر کم‌تر شهرداری‌هایی در کشور هستند که به ظرفیت‌های پنهان گردشگری شهری توجه داشته باشند و عمده‌ی آن‌ها به نقش و جایگاه گردشگری در بعد توسعه‌ی پایدار گردشگری شهری و نیز به اقتصاد شهری به‌طور عمده پرداخته‌اند و شهرداری‌ها نیز کم‌تر به ایجاد مکانیزم‌هایی جهت تبدیل گردشگری به درآمدزایی پایدار توجه کرده‌اند. لذا چارچوب مفهومی بر اساس تحقیقات تجربی در کشور وجود ندارد که شهرداری‌ها بتوانند از یک مدل جهت پیاده‌سازی درآمد پایدار پیروی کنند.

۳- مبانی نظری

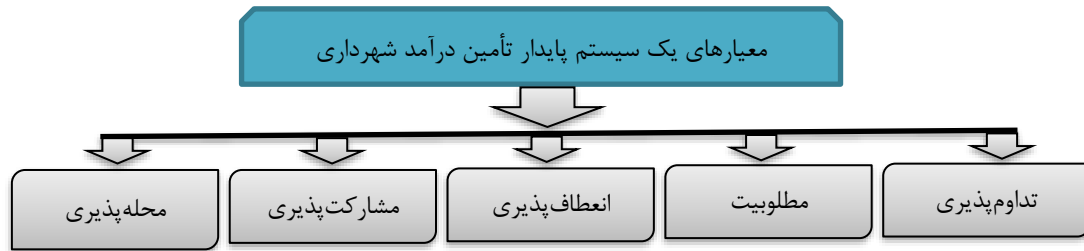
بر مبنای تعریف UN. Habitat، درآمد پایدار عبارت است از؛ حداکثر درآمد قابل‌دسترس در یک دوره‌ی زمانی با تضمین ایجاد همان سطح درآمد در دوره‌ی آینده در شرایطی که نظام اقتصادی با محدودیت‌های منابع، نیروی کار، سرمایه‌های تولیدی و سرمایه‌های طبیعی مواجه است (UN, 2009: 11). بر همین اساس، دستیابی به الگوی پایدار منابع مالی برای تأمین هزینه‌های جاری و عمرانی شهر از مهم‌ترین عوامل پایداری شهری است که امکان سرمایه‌گذاری در نظام زیرساخت‌های توسعه‌ی شهر را فراهم می‌کند (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۳-۳۲؛ زیاری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۲۴-۱۰۷). در اقتصاد شهری، درآمدهای پایدار باید از دو خصیصه‌ی تداوم‌پذیری و حفظ کیفی محیط شهری برخوردار باشند. تداوم‌پذیری به این مفهوم است که اقلام درآمدی باید به‌گونه‌ای باشند که در طول زمان قابل‌اتکا بوده و خصیصه‌ی اول پایداری را داشته باشند. از طرف دیگر، درآمدهای پایدار به‌گونه‌ای تعریف شوند که دستیابی به آن‌ها شرایط کیفی را مورد تخریب قرار ندهند. به‌عبارتی‌دیگر، مطلوب بودن و سالم بودن درآمد شهرداری‌ها حائز اهمیت است. در واقع، چنین نگرشی به درآمدهای شهری، همان نگرشی است که اقتصاددانان طی قرن بیستم بر آن در اقتصادهای ملی تأکید داشته‌اند (شرزه‌ای، ۱۳۸۷: ۲۶). لذا با توجه به بررسی‌های صورت‌گرفته، یک سیستم تأمین مالی پایدار برای شهرداری‌ها (شکل ۱) می‌تواند کارساز باشد و یکی از مکانیزم‌هایی که می‌تواند در بسط دادن درآمد پایدار شهرها و به‌خصوص شهرداری‌ها کمک نماید، گردشگری شهری است که امروزه نقش مهمی در واکاوی اقتصادی شهرها ایفا می‌کند.

2- Ultsch & Behnisch

3- Milenkovski, Kozuharov & Ristovska

4- Wall

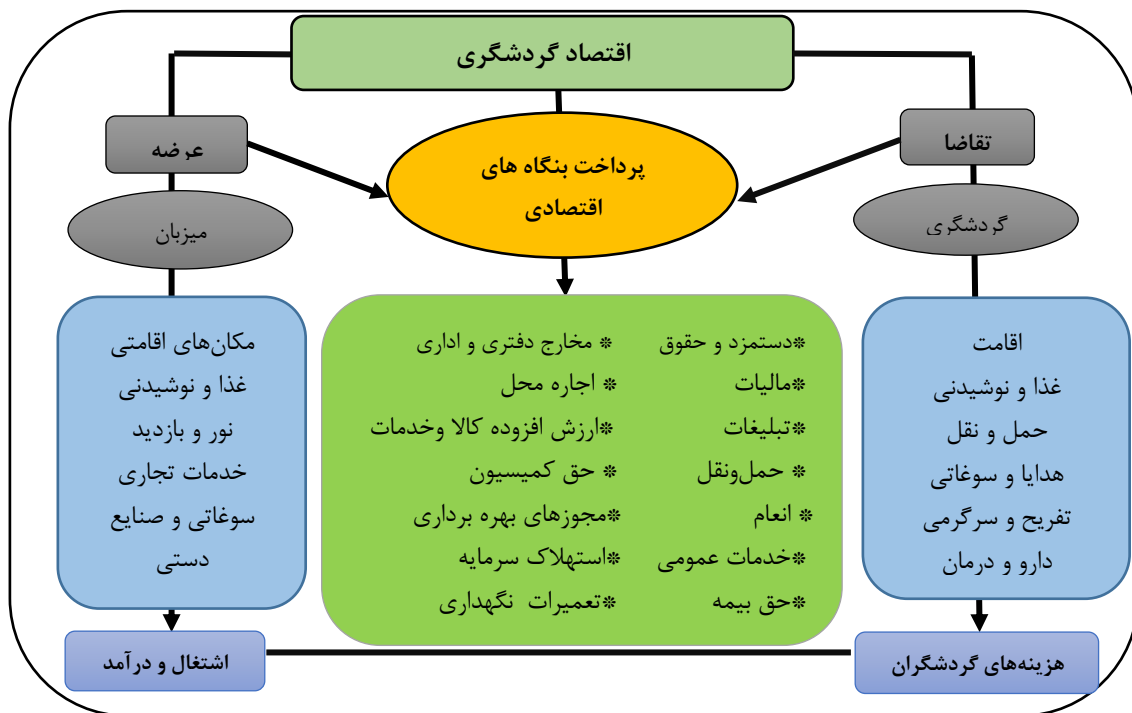
5- Zamfir and Corbos

شکل ۱: معیارهای یک سیستم پایدار تأمین درآمد شهرداری
منبع: (مظفری و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۷)

لذا نقش شهرها در جذب گردشگران و شکل‌گیری گردشگری شهری به‌عنوان یک الگوی فضای گردشگری در عصر حاضر، بُعد دیگری از اقتصاد شهری را شکل داده است که به نوسازی و توسعه‌ی سیمای شهری، سیستم حمل‌ونقل، اقامتگاه‌های گردشگری و بهبود و ساماندهی زیرساخت‌های شهری منتهی می‌شود (Barker & Page, 2002: 247). علاوه بر آن گردشگری در شهرها در زمینه‌ی اقتصادی و جنبه‌های مختلف کسب درآمد، به انتقال بخشی از قدرت خرید سایر مناطق به شهرهای جذب‌کننده‌ی گردشگر، افزایش تحرک در تولید و توزیع، ایجاد مشاغل و خدمات گوناگون و کمک به سرعت گردش پول و عواید آن برای شهرداری‌ها به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم تأثیر می‌گذارد.

شکل ۲: الگوی اقتصاد گردشگری شهری

منبع: (مافی و سقایی، ۱۳۸۹: ۲۷۲)

از این‌رو، گردشگری شهری به‌گونه‌ای دادوستد اقتصادی را شکل می‌دهد که در یک‌سو گردشگر و در دیگر سو میزبان قرار دارد و در چارچوب عرضه و تقاضا، اقتصاد گردشگری شهری را شکل می‌دهد، لذا این مبادله و مصرف گردشگری را در چارچوب اقتصاد شهری به‌صورت عام و درآمدزایی شهرداری‌ها به‌صورت خاص می‌توان در الگوی ذیل (شکل ۲) ترسیم نمود. بر مبنای الگوی ارائه‌شده در اقتصاد گردشگری، اصولاً سه گروه می‌توان شناسایی نمود که هر

یک اهداف خاص خود را دنبال می‌کنند. اولین گروه، گردشگران هستند که به دنبال بیشینه کردن منافع روانی و دستاوردهای ناشی از تجربه‌ی مسافرت خود به شهرها هستند. دومین گروه، بنگاه‌های عرضه‌کننده‌ی کالا و خدمات مربوط به گردشگران بوده و آن‌ها نیز به دنبال بیشینه نمودن سود خود هستند و سومین گروه، شهرداری است که میزبان است. غالباً این سه گروه باید به‌طور سازگارانه‌ای با هم همسو باشند و این همسویی شرط اصلی شکوفایی اقتصاد گردشگری در یک شهر است. رویکرد اقتصاد گردشگری شهری بر پایه‌ی اقتصاد آزاد و چارچوب عرضه و تقاضا شکل می‌گیرد. از این رو، شناخت بازار را به دنبال دارد که راهگشای درک اقتصاد از گردشگری است. تقاضای گردشگری متجانس و یکسان نبوده و دارای الگوها و گونه‌های متفاوتی است که نشان‌دهنده‌ی گرایش اقتصاد بازار گردشگری به سوی مصرف‌کنندگان یا همان گردشگران است (Tosun et al., 2008: 128). در این میان برای محاسبات اقتصاد گردشگری به دو ضریب فزاینده اشاره می‌شود که اولی ضریب درآمد و دومی ضریب افزایش اشتغال است. ضریب افزایش درآمد در گردشگری سبب افزایش ثروت و ضریب افزایش اشتغال موجب ایجاد مشاغل جدید از طریق گردشگری است. لذا دستیابی به الگوی پایدار منابع مالی برای تأمین هزینه‌های جاری و عمرانی شهر از مهم‌ترین عوامل پایداری شهری است که امکان سرمایه‌گذاری در نظام زیرساخت‌های توسعه‌ی شهر را فراهم می‌کند. باین وجود، شهرداری‌ها باید در زمینه‌های مختلف به دنبال جایگزین کردن درآمد پایدار باشند و با توجه به وظایف شهرداری‌ها در زمینه‌ی گذران اوقات فراغت شهروندان و گردشگران، این امر می‌تواند سیاست‌گذاری مناسبی برای مکانیزم‌های درآمدزایی منبعت از موارد مذکور باشد تا شهرداری‌ها با این روش بتوانند اقداماتی را برای برون‌رفت از بحران مالی و هزینه‌ها داشته باشند. وظایف شهرداری‌ها در حوزه خدمات فرهنگی، تفریحات و اوقات فراغت به شرح ذیل تشریح می‌گردد:

- رسیدگی به امور بناهای تاریخی و آثار ارزشمند فرهنگی، ساماندهی فضاهای تاریخی و فرهنگی و بهسازی سیمای شهر
- اداره و نظارت بر فرهنگ‌سراها، موزه‌ها، نمایشگاه‌ها، تئاترها، تالارهای موسیقی و...
- مدیریت و نظارت بر ورزشگاه‌ها، ورزش همگانی و ایجاد مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری در شهر و حومه
- تأمین بهداشت و نظافت شهر و ایجاد اردوگاه‌های تفریحی، محل کاروان و...
- تأسیس و اداره‌ی پارک‌های شهری، محل‌های جنگلی و حاشیه‌ای و...
- سامان‌دهی گذران اوقات فراغت جوانان، زنان، ناتوانان و...
- تأسیس و اداره‌ی باغ‌وحش، باغ گیاه‌شناسی و...
- مناظر و زیبایی‌های طبیعی و نماها و مناظر ایجاد
- زیرساخت‌های شهری
- گسترش اطلاع‌رسانی (سازمان شهرداری‌های کشور، ۱۳۸۷: ۲۲-۲۱؛ عزتی، ۱۳۸۹: ۴۳).

۴- روش‌شناسی پژوهش

در سال‌های اخیر با رشد مطالعات در حوزه‌های مختلف علوم و روبه‌رو شدن جامعه علمی با انفجار اطلاعات، اندیشمندان در عمل به این نتیجه رسیده‌اند که اطلاعات و تسلط بر تمام ابعاد یک رشته و به‌روز بودن در این زمینه تا حدود زیادی امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین انجام پژوهش‌های ترکیبی که خلاصه‌ی مطالعات انجام شده در یک موضوع خاص را به شیوه‌ی سیستماتیک و علمی، فراروی پژوهشگران قرار می‌دهند، گسترش روزافزون یافته است. یکی از روش‌هایی که برای بررسی، ترکیب و آسیب‌شناسی مطالعات پیشین در چند سال گذشته معرفی شده است،

«فرامطالعه»^۶ است (شفیعی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۹). فرامطالعه، تجزیه و تحلیل کارهای مطالعاتی در یک حوزه‌ی خاص است، اما باید گفت که فرامطالعه با واژه‌هایی همچون فراتحلیل،^۷ فراترکیب،^۸ فرانظریه^۹ و فراروش^{۱۰} متفاوت است. اگر فرامطالعه به صورت کیفی روی مفاهیم و نتایج مورد استفاده در مطالعه‌های گذشته با شیوه‌ی کدگذاری متداول در پژوهش‌های کیفی، مثل نظریه‌ی برخاسته از داده‌ها انجام گیرد، به نام «فراسنتز یا فراترکیب» شناخته می‌شود (بابک سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳-۱۱)؛ بنابراین بینچ و دای^{۱۱} معتقدند فرامطالعه شامل چهار قسمت اصلی است که در شکل ۳ اجزاء آن نشان داده شده است (Bench & Day, 2010: 487-499).

شکل ۳: اجزای یک فرامطالعه (منبع: کاظمی، ۱۳۹۷: ۵)

۴-۱- روش فراترکیبی

فراترکیب روشی کیفی برای ایجاد دانش و تفسیر نتایج از مطالعات پیشین است (نقی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳). این روش مانند فراتحلیل، برای یکپارچه‌سازی چندین مطالعه برای ایجاد یافته‌های جدید و تفسیر آن‌ها به کار می‌رود. فراترکیب برخلاف فراتحلیل که بر داده‌های کمی و رویکردهای آماری تأکید دارد، متمرکز بر مطالعات کیفی و تفسیر و تحلیل عمیق از آن‌ها به جهت فهم عمیق‌تر است (نقی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۱). فراترکیب با فراهم کردن یک نگرش جدید و اساسی و کشف روشی نوین، دانش جاری را ارتقاء داده و دید جامع و گسترده‌ای را نسبت به مسائل به وجود می‌آورد. همچنین می‌تواند ابزار ارزشمندی برای تسهیل در رویه‌ی ساخت تئوری^{۱۲} از طریق ترکیب سیستماتیک باشد (جعفرنژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۹۴). از طریق یافته‌های مقاله‌های اصلی پژوهش، پژوهشگران واژه‌هایی را آشکار و نمایش جامع‌تری از پدیده مورد بررسی را نشان می‌دهد. مشابه نگرش نظام‌مند، استفاده از فراترکیب نتیجه‌ای را حاصل می‌کند که بزرگ‌تر از مجموع بخش‌هایش است. رویکرد مطالعاتی فراترکیب از نظر رویه‌های اجرایی تنوع و ابهام‌های خاص خود را دارد و به نوعی تمامی نویسندگان متون فراترکیب به پیچیدگی و چالش‌های این روش مطالعاتی اذعان دارند و برای مطالعه‌ی سیستماتیک پژوهش‌های کیفی روش‌های مختلفی پیشنهاد شده است. به عبارت دیگر، فراترکیب پژوهشی است که خود به ارزشیابی پژوهش‌های دیگر می‌پردازد. از این رو از آن به عنوان ارزشیابی ارزشیابی‌ها یاد می‌کنند (همایی لطیف، ۱۳۹۷: ۸۷). لذا الگوهای مختلفی برای انجام مراحل مطالعه فراترکیب وجود دارد که در شکل (۴) نشان داده شده است.

- 6- Meta Study
- 7- Meta Analysis
- 8- Meta-Synthesis
- 9- Meta Theory
- 10- Meta Method
- 11- Bench & Day
- 12- Theory- building

بر اساس نظر بسیاری از محققان از جمله چنایل^{۱۳}، روش ساندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) یکی از جامع‌ترین روش‌ها برای انجام تحقیق، فراترکیب است (شکل ۵) که در نهایت، نتایج جامع‌تری را ارائه می‌کند (Chenail, 2009: 8-12). رویکرد انتخابی پژوهش حاضر برای اجرای فرامطالعه با تکنیک فراترکیب، مدل هفت مرحله‌ای ساندلوسکی و باروسو^{۱۴} است که در ادامه به‌طور تفصیل ارائه خواهد شد.

شکل ۴: روش‌های مختلف جهت انجام فراترکیب

(منبع: کاظمی، ۱۳۹۷: ۱۷)

شکل ۵: گام‌های مطالعه و روش فراترکیب

(منبع: سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵)

۵- تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

گام اول: تنظیم سؤال پژوهش

نخستین گام در روش فراترکیب، تنظیم سؤال‌های پژوهش است که در جدول (۲) به همراه پارامترهای آن بیان شده است. در این تحقیق سعی بر آن است که بر اساس مطالعه پژوهش‌های پیشین، به ارائه‌ی تحلیلی عمیق از منابع درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری پرداخته شود و در نهایت مدلی جهت استفاده بهینه از ظرفیت گردشگری در ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها ارائه گردد. با توجه به هدف این پژوهش، باید برای درستی روند روش فراترکیب و تکمیل پژوهش به سؤالات *what, who, when* و *How* پاسخ مناسب داده شود.

13- Chenai

14- Sandelowski & Barroso

جدول ۲: سؤالات پژوهش در گام اول فراترکیب

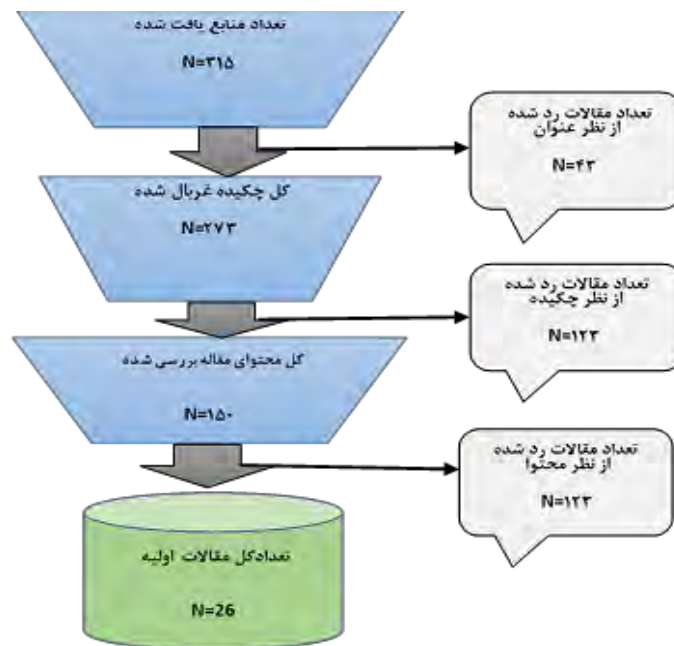
سؤالات پژوهش	پارامترها
۱- منابع درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری در شهرها کدام‌اند؟	چه چیزی (What) چه کسی (Who)
۲- مکانیزم‌های تبدیل گردشگری به درآمد در شهرداری‌ها کدام‌اند؟	چه وقت (When) چگونه (How)

گام دوم: بررسی نظام‌مند و سیستماتیک متون

در این مرحله، پژوهشگر به جستجوی سیستماتیک و نظام‌مند مقالات و گزارشات منتشرشده در مجلات علمی مختلف داخلی و خارجی و نیز منابع عمومی و سایت‌های سازمان‌های معتبر داخلی و خارجی با هدف به دست آوردن منابع معتبر، موثق و مرتبط با موضوع مورد مطالعه برای ورود به تحلیل فراترکیب پرداخته است. از این رو، جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه‌ی تحقیق‌های انجام شده در حوزه‌ی موضوع مورد بررسی است، جستجوی نظام‌مند منابع بر اساس کلیدواژه‌های داخلی (فارسی) همچون، «گردشگری شهری»، «جاذبه‌های گردشگری شهری»، «درآمد شهرداری»، «درآمد پایدار و ناپایدار شهری»، «توسعه‌ی پایدار گردشگری شهری»، «اقتصاد شهری»، «اقتصاد گردشگری شهری»، «ظرفیت‌های گردشگری شهری»، «زیرساخت‌های گردشگری شهری» و کلیدواژه‌های خارجی همچون، «Urban Tourism»، «Municipality Revenue»، «Sustainable Revenues»، «Sustainable Tourism»، «urban economy»، «Urban Tourism economy»، «Urban Tourism Capacities» در بازه‌ی زمانی ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۱۹ (۱۳۷۰-۱۳۹۸) که شامل ۳۱۵ مقاله، کتاب و گزارشات معتبر داخلی و خارجی از موضوعات فوق‌الذکر است. جستجو در پایگاه‌های داخلی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)، منبع پایان‌نامه‌های فارسی (علم‌نت)، پایگاه اطلاعات نشریات کشور، مرکز اسناد و کتابخانه‌ی ملی ایران، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پایگاه مجلات تخصصی نور (نورمگز) و پایگاه اصلی برخی مجلات علمی-پژوهشی و کتابخانه‌های دیجیتال پایان‌نامه‌ها و برای جستجوی منابع خارجی به پایگاه‌های، Science Direct, Emerald, Springer, Scopus, Google scholar و نظایر آن مراجعه شد. همچنین گزارش‌های علمی مربوط به سایت سازمان جهانی گردشگری و یونسکو نیز در مورد برخی شهرهای گردشگرپذیر جهان همانند لندن، پاریس، برلین و... مورد توجه قرار گرفت. لذا به‌طور کلی سعی بر انتخاب منابع با کیفیت علمی مدنظر بوده است. ضمناً در پژوهش کیفی، حجم نمونه بر اساس نظر محقق تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه دارد.

گام سوم: جستجو و انتخاب مقالات مناسب

در فرآیند جستجو و انتخاب مقالات مرتبط، پژوهشگر پارامترهای مختلفی مانند عنوان، چکیده، محتوا و کیفیت روش پژوهش‌های مرتبط را مورد ارزیابی قرار داده و مقالاتی را که با سؤال و هدف پژوهش تناسبی نداشتند، حذف کرده است. در شکل (۶) خلاصه‌ی فرآیند جستجو و انتخاب مقالات بر اساس الگوریتم ارائه شده است. در نتیجه پژوهشگر در فرآیند ارزیابی، از میان ۳۱۵ مقاله، ۲۸۹ مقاله به دلیل مغایرت موضوع، عدم مطابقت با محتوا، همسو نبودن روش تحقیق و مغایرت عنوان را حذف و در نهایت ۲۶ مقاله را بر اساس هدف و رویکرد پژوهش، با معیارهای: ۱- مرتبط بودن محتوای مقالات با موضوع پژوهش ۲- مطابقت ابعاد و مؤلفه‌های مرتبط با قابلیت نوآوری مبتنی بر درآمد پایدار شهرداری‌ها از صنعت گردشگری ۳- تأکید بر درآمد پایدار شهرداری‌ها ۴- انجام پژوهش با روش کیفی و ۵- استفاده از مقالات جدید را انتخاب نموده است.

شکل ۶: فرآیند جستجو و انتخاب مقالات (نگارندگان)

گام چهارم: استخراج اطلاعات از مقالات

در این پژوهش برای تحلیل اطلاعات موجود از روش مرور نظام‌مند مقالات استفاده شده است و بر اساس ۲۶ مقاله‌ی نهایی، انتخاب فرآیند استخراج اطلاعات از این مقاله‌ها انجام شد؛ بنابراین در این مرحله، محتوای مقالات به‌طور دقیق بررسی شده و کدهایی را که ارتباط با واژه‌های کلیدی داشتند، انتخاب و بر اساس آن‌ها کدهای محوری و کدهای انتخابی شکل گرفته است. بر این اساس، از روش کدگذاری باز که یکی از شناخته‌شده‌ترین روش تحلیل داده‌های کیفی است، استفاده شده است. در روش کدگذاری باز که در نظریه‌ی برخاسته از داده‌ها (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۶) مورد استفاده قرار می‌گیرد، کدها از متن استخراج و سپس کدگذاری جهت شکل دادن مفاهیم و مقوله‌ی دسته‌های مختلف انجام می‌شود. لذا در فراترکیب، هدف، رسیدن به زمینه‌های اصلی است که از تعدادی زمینه‌ی فرعی تشکیل می‌شوند؛ بنابراین برای تحلیل اطلاعات کیفی مقالات و کدگذاری اطلاعات در شکل دادن مفاهیم، از نرم‌افزار Maxqda استفاده شده است، Maxqda ابزاری قدرتمند است که برای سهولت تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی پژوهش حاضر به کار رفته و از سوی دیگر به محققان توانایی طبقه‌بندی و خلاصه‌سازی نتایج کدگذاری شده را به بهترین شکل ارائه می‌کند (جدول ۳).

گام پنجم: تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی

هدف فراترکیب، ایجاد تفسیری یکپارچه و جدید از یافته‌هاست. این متدلوژی برای شفاف‌سازی مفاهیم و الگوها و نتایج در پالایش حالت‌های موجود دانش و ظهور مدل‌های عملیاتی و تئوری‌ها پذیرفته شده است (جوریان و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۰). در طول تجزیه و تحلیل، موضوع‌ها و یا تم‌هایی^{۱۵} را جستجو می‌کند که در میان مطالعات موجود در روش فراترکیب پایدار شده‌اند. ساندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) این مورد را "بررسی موضوعی" می‌نامند. بدین صورت که پژوهشگر ابتدا برای تمام عوامل استخراج‌شده، کدی در نظر می‌گیرد، سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها،

آن‌ها را در یک مفهوم مشابه و تکمیلی دسته‌بندی می‌کند. به‌این‌ترتیب، پژوهشگر تم‌ها یا موضوعات (مفاهیم) را شکل می‌دهد و یک طبقه‌بندی ایجاد می‌کند و طبقه‌بندی مشابه و مربوطه را در موضوعی قرار می‌دهد که آن را به بهترین نحو توصیف می‌کند. تم‌ها اساس و پایه‌ای را برای ایجاد توضیحات و مدل‌ها، تئوری‌ها و یا فرضیه‌های کاری ارائه می‌دهند. در پژوهش حاضر، ابتدا برای تمام عوامل استخراج‌شده از مطالعات نظری، یک کد در نظر گرفته شده است، سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از کدها، آن‌ها را در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی کرده (کدهای محوری) و به‌این‌ترتیب، مفاهیم نیز مقوله‌های (کدهای انتخابی) پژوهشی را شکل داده‌اند که نتایج تحلیل و ترکیب این گام، در جدول (۳) نشان داده شده است.

جدول دو فونت دارد، اصلاح شود!

جدول ۳: مفاهیم و کدهای استخراج‌شده درآمدزایی شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری (با استفاده از نرم‌افزار Maxqda)

ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای باز (اولیه)	ردیف	مقوله	مفاهیم	کدهای باز (اولیه)					
۱	برگزاری جشنواره‌ها، مراسم ویژه و ایجاد ارتباطات	برگزاری جشن‌ها و مراسمات ویژه	ملاقات و جلسات	۴	برنامه‌ریزی اوقات فراغت	برگزاری همایش‌ها، کنفرانس‌ها و گردهم‌آیی‌های بین‌المللی	ارتباطات دیپلماسی و اجتماعی					
			ملاقات خویشاوندی و قومی				در سطح بین‌المللی					
			آشنایی با فرهنگ‌های جدید				در سطح ملی					
			مراسمات و رویدادهای خاص				در سطح منطقه‌ای					
			مناسبت‌های طول سال (عید نوروز، نیمه‌ی شعبان، عاشورا و تاسوعا، ولادت‌ها و شهادت‌ها و...)				در سطح محلی					
			آداب و سنن بومی و محلی				جاذبه‌های فرهنگی هنری (غیر ملموس)	استفاده از قابلیت‌ها و ظرفیت جاذبه‌های گردشگری شهری از بعد ملموس و غیر ملموس	طراحی و اجرای نمایش زنده	در سطح المپیک		
			برگزاری جشنواره‌ی غذا						در سطح جام جهانی			
			برگزاری جشنواره‌ی فیلم						در سطح ملی			
			برگزاری جشنواره‌ی موسیقی						در سطح منطقه‌ای			
			برگزاری جشنواره‌ی اقوام						در سطح محلی			
			سالن کنسرت						ایجاد بسترهای توسعه گردشگری ورزشی	استفاده از قابلیت‌ها و ظرفیت جاذبه‌های گردشگری شهری از بعد ملموس و غیر ملموس	سینما	برگزاری مسابقات اتومبیلرانی
			تئاتر								مسابقات تورهای دوچرخه‌سواری	
فرهنگ‌سراها	مسابقات انواع موتور											
گنجینه‌های فرهنگی و هنری	مسابقات فوتبال											
مفاخر و مشاهیر	مسابقات والیبال											
کتابخانه‌ها	جاذبه‌های فرهنگی هنری (غیر ملموس)	استفاده از قابلیت‌ها و ظرفیت جاذبه‌های گردشگری شهری از بعد ملموس و غیر ملموس	گالری عکس و فیلم	ایجاد بسترهای توسعه گردشگری ورزشی								
کاخ موزه			برنامه‌ریزی اوقات فراغت		موزه‌های موضوعی مختلف (موزه‌ی علوم و فنون، موزه‌ی طبیعی، موزه‌ی صنایع دستی، موزه‌ی دفاع مقدس، موزه‌ی تاریخی، موزه‌ی مردم‌شناسی، موزه‌ی موسیقی)							
نمایشگاه‌ها					برنامه‌ریزی اوقات فراغت	هنرهای خیابانی						
فعالیت‌های فرهنگی و هنری						برنامه‌ریزی اوقات فراغت	اتفاقات خاص تاریخی					

ردیف	مقاله	مفاهیم	کدهای باز (اولیه)	ردیف	مقاله	مفاهیم	کدهای باز (اولیه)						
۲		توسعه مراکز تفریحی و سرگرمی	احداث باشگاه‌های ورزشی	۴			یادبودهای فرهنگی و تاریخی						
			ورزش‌های زمستانی				مکان‌های نوستالژیک						
			فعالیت‌های ورزشی				بازارهای سنتی و قدیمی						
			شهرسازی‌های مجهز و پیشرفته				بناها و فضاهای تاریخی						
			ایجاد مراکز خرید و فروش موضوعی				تپه‌های باستانی						
			ایجاد پاساژها				خانه‌های تاریخی						
			ایجاد هایپر استارها				بازارهای سنتی						
			رستوران‌ها و انواع غذاهای ایرانی و ملل				حمام‌های قدیمی						
			ایجاد باغ پرندگان				کاروانسراها						
			ایجاد باغ گیاه‌شناسی				عصار خانه‌ها						
			ایجاد پارک‌های موضوعی				کاخ‌ها						
			ایجاد تله کابین، تله سیژ، سورتمه				ساختمان‌های جذاب با طراحی و معماری خاص						
			ایجاد باغ وحش				کوه‌ها						
			باغ‌راه‌ها و مسیرهای پیاده‌روی				سواحل						
			فروشگاه‌های لوکس				رودخانه‌ها						
			فعالیت و سرگرمی‌های آبی				دهکده‌های گردشگری						
			ایجاد حس تجربیات جدید برای گردشگران				دریاچه‌های مصنوعی و طبیعی						
			تقویت حمل و نقل شهری					توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل شهری	حمل و نقل هوایی	۳			آبشارها
									حمل و نقل دریایی				باغات
									حمل و نقل زمینی				بندرگاه‌ها
حمل و نقل ریلی	تالاب‌ها												
شرکت‌های اجاره خودرو	جنگل‌ها												
وجود فرودگاه	چشمه‌سارها												
تاکسی توریستی	مزارع و مراتع												
فعالیت‌های مرتبط با حمل و نقل	فضاهای طبیعت‌گردی												
	مساجد												
	امامزادگان												

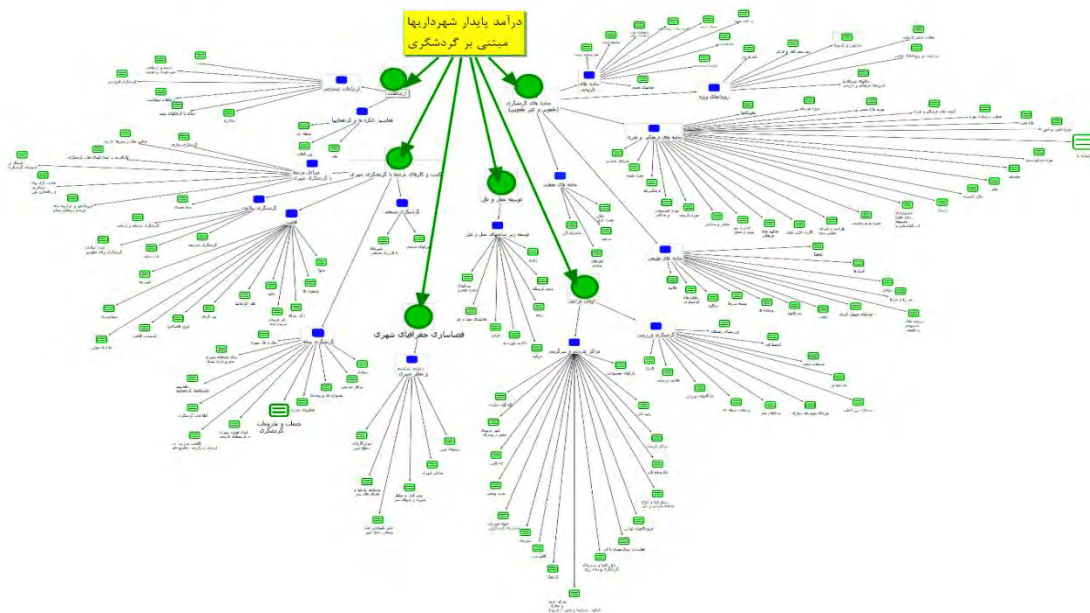
ردیف	مقاله	مفاهیم	کدهای باز (اولیه)	ردیف	مقاله	مفاهیم	کدهای باز (اولیه)
۵	راهاندازی و احداث فضاهای گردشگری	ایجاد مناظر و فضاهای رفاهی شهری	بازآفرینی شهری	۶	تئوریت نقش‌های چندگانه گردشگری شهری	توجه به ظرفیت‌های گردشگری صنعتی	فضاهای مذهبی
			میلان شهری				کلیساها
			دیوارنگاری				کنیسه‌ها
			بوستان‌ها				معابد
			پارک‌ها و فضاهای سبز				اماکن مقدس سایر ادیان
۶	تئوریت نقش‌های چندگانه گردشگری شهری	توسعه انواع اقامتگاه‌ها	برج و باروهای قدیمی	۶	توجه به ظرفیت‌های گردشگری صنعتی	توسعه ایجاد گردشگری شهری	شهرها
			آثار تاریخی مرمتی و تغییر کاربری شده جهت اقامت				شهرک‌های صنعتی
			هتل‌ها				کارآفرینی و استارت‌آپ‌های فعال گردشگری
			هتل آپارتمان‌ها				برند شهری
			کمپ‌های گردشگری				اشتغال در تأسیسات گردشگری
			مهمان‌پذیرها				فروشگاه‌ها و بازارچه‌های عرضه سوغات محلی
			پانسیون‌ها				فعالیت آژانس‌های مسافرتی و راهنمایان تور
			سایر اقامتگاه‌ها همانند زاترسراها و...				فعالیت‌های گردشگری آموزشی
			گردشگری پزشکی و درمانی				فعالیت‌ها و سفرهای اداری
			گردشگری تندرستی				گردشگری تجاری
			ایجاد زیرساخت‌های گردشگری سلامت				
			ایجاد منابع استخراج کدها				
			فعال کردن گردشگری شبانه				تئوریت نقش‌های چندگانه گردشگری شهری
مراکز تفریحی (پذیرایی، تفریحی، سرگرمی)	UNWTO/WTCF City Tourism Performance Research (2018).						
فعالیت حمل‌ونقل	Mayor of London (2017).						
ایجاد فضاهای بصری و نورپردازی شبانه	BOP Consulting Editorial Team& MAYOR OF LONDON(2018).						
ایجاد هویت شهری و بازدیدهای تاریخی	visitBerlin/Berlin. (2018).						
جشنواره‌ها و رویدادها							
فعالیت جاذبه‌های گردشگری							
فعالیت‌های تجاری							
فعالیت مراکز اقامتی							
همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، گردهمایی‌ها							
خدمات و ملزومات گردشگری							

گام ششم: کنترل کیفی یافته‌ها

در گام تجزیه و تحلیل منابع انتخاب شده بر اساس روش کدگذاری و طبقه‌بندی اطلاعات با تکنیک تحلیل محتوا همواره سعی بر بازبینی و کدگذاری مجدد داده‌های استخراج شده توسط پژوهشگر داشته و تمامی این فعالیت‌ها برای تضمین کیفیت یافته‌های پژوهش انجام شده است. لذا برای محاسبه پایایی یافته‌ها، از روش توافق درون موضوعی «دو کدگذار (ارزیاب)» استفاده شده است. بدین منظور، از دو خبره‌ی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، ۱- عضو هیئت علمی دانشگاه تهران (استاد راهنما) ۲- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و تحقیقات واحد تهران (استاد مشاور) درخواست کدگذاری شد. درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار رفته است، با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$100 \times (\text{تعداد کل کدها}) / (\text{تعداد توافقات} \times 2) = \text{درصد توافق درون موضوعی}$$

بنابراین، پایایی بین دو کدگذار برای ارزیابی و کنترل کیفیت کدهای استخراج شده در این تحقیق با استفاده از فرمول یادشده برابر ۰/۹۲ است. با توجه به اینکه این میزان پایایی، بیش‌تر از ۰/۶۰ درصد است، می‌توان گفت ضریب توافق در سطح عالی بوده و کدهای استخراج شده با روش فراترکیب، از پایایی معتبری برخوردار می‌باشند.

شکل ۷: نمودار درختی درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری (با استفاده از نرم‌افزار Maxqda)

گام هفتم: نتایج و یافته‌ها

موضوع مورد بررسی بر اساس مدل ساندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) در شش گام قبلی، فرآیند فراترکیب در جهت اهداف پژوهش دنبال و به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفت و پس از طی همه‌ی مراحل روش کیفی فراترکیب، در نهایت مدل پژوهشی «درآمد پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری» طراحی گردید که در شکل (۸) نشان داده شده است. نتایج یافته‌های تحقیق دال بر ارائه‌ی ۱۳۱ کد اولیه بر اساس متون مورد بررسی و استخراج شده است که این کدها در یک گام انتزاعی‌تر در قالب ۶ مقوله‌ی مهم و انتخابی همانند برگزاری جشنواره‌ها، مراسمات ویژه و ایجاد ارتباطات، برنامه‌ریزی اوقات فراغت، توسعه‌ی زیرساخت‌های حمل‌ونقل شهری، ظرفیت‌های جاذبه‌ی گردشگری شهری، احداث فضاهای گردشگری، تقویت نقش‌های چندگانه‌ی گردشگری و کسب‌وکارهای مرتبط با گردشگری شهری و ۱۵ مفاهیم

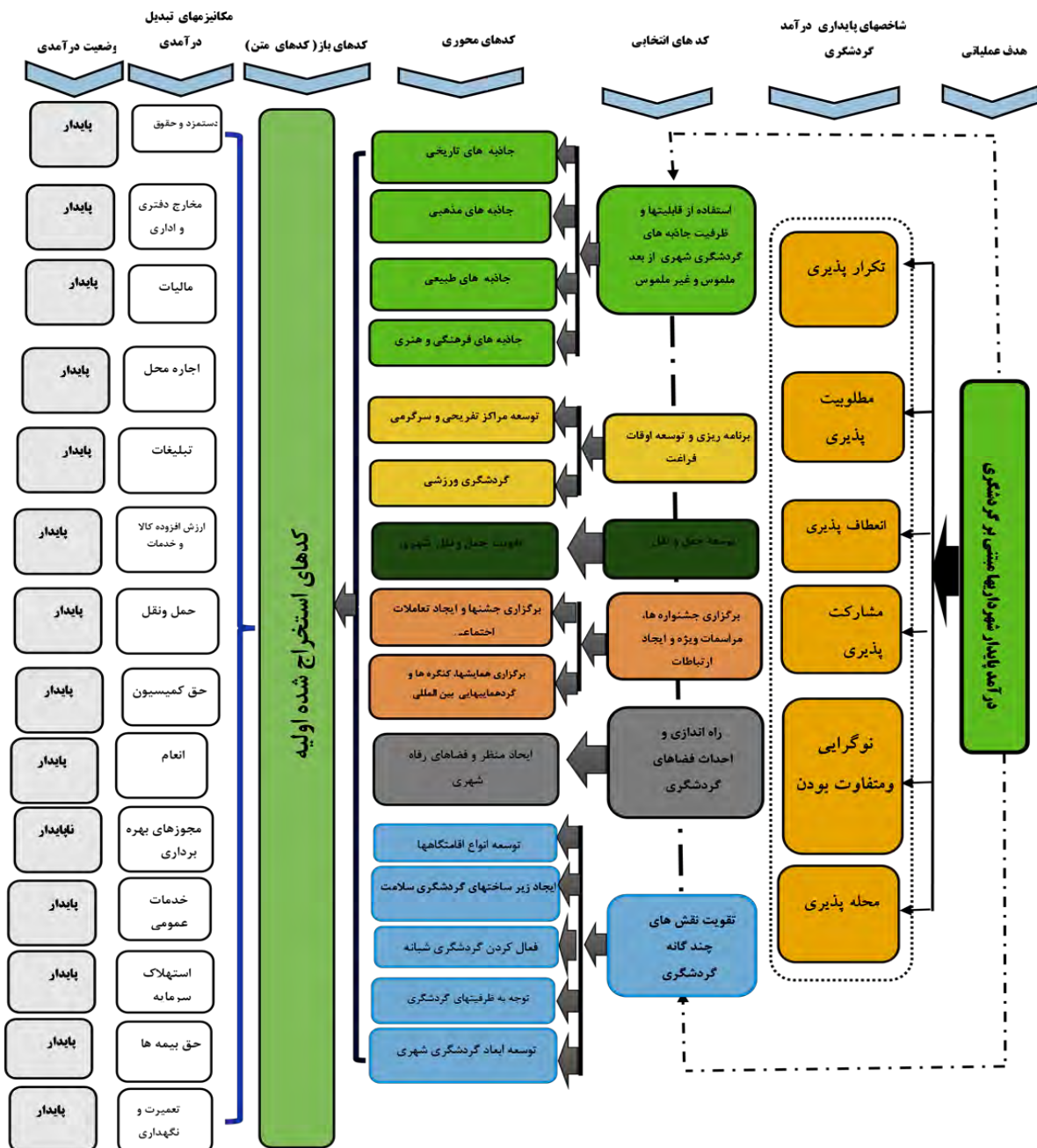
همانند ارتباطات اجتماعی، همایش‌ها، کنگره‌ها و گردهمایی‌های بین‌المللی، گردشگری ورزشی، مراکز تفریحی و سرگرمی، توسعه‌ی زیرساخت‌های حمل‌ونقل، جاذبه‌های فرهنگی هنری و رویدادهای ویژه، جاذبه‌های تاریخی، جاذبه‌های طبیعی، جاذبه‌های مذهبی، زیبایی‌شناسی و مناظر شهری، اقامت، گردشگری سلامت، گردشگری شبانه، گردشگری صنعتی، مشاغل مرتبط با گردشگری شهری به سؤال اول تحقیق (منابع درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری در شهرها کدامند؟) پاسخ داده شد.

هر یک از کدهای انتخابی با کدهای محوری و نیز کدهای محوری با دسته‌بندی کدهای اولیه شناسایی (باز) و استخراج و با استفاده از نرم‌افزار Maxqda در قالب نمودار درختی (شکل ۷) نیز به نمایش درآمدند و درنهایت جهت پاسخ به سؤال دوم تحقیق (مکانیزم‌های تبدیل گردشگری به درآمد در شهرداری‌ها کدامند؟) بر اساس بررسی‌های صورت‌گرفته در مقالات موردپژوهش، مدل مفهومی درآمد پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری با دیدی جامع و کل‌نگر در شکل (۸) ارائه گردید. قابل‌ذکر است که مکانیزم‌های اصلی جهت تبدیل فعالیت‌ها و اقدامات گردشگری به درآمد، از اساسی‌ترین بخش درآمد و اقتصاد گردشگری شهرداری‌ها است که در تحلیل محتوای پژوهش احصاء و در جهت عملیاتی کردن آن، شهرداری‌ها می‌توانند اقدامات و برنامه‌های مناسبی را انجام بدهند که بیش‌ترین آن‌ها به‌صورت درآمد پایدار و سالم بوده و جایگزین مناسبی برای درآمدهای ناپایدار شهرداری‌ها می‌باشند.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بر اساس پژوهش صورت‌گرفته، امروزه بسیاری از شهرداری‌های کشور با معضل کمبود منابع مالی پایدار و سالم مواجه هستند که درآمدهای پایدار دارای روندی نزولی بوده و درآمدهای ناپایدار دارای افزایش چشم‌گیری می‌باشند؛ به‌گونه‌ای که ابعاد گسترش درآمد ناپایدار شهرداری‌ها درکد های درآمدی ساخت‌وساز و تراکم، صدور مجوز و پروانه، جرائم ساختمانی، عوارض و بهاء خدمات، فروش قانون و ایجاد نارضایتی شهروندان و بحران درآمدی شهرداری‌ها به‌وضوح به چشم می‌خورد که موارد مذکور، بیش‌تر به‌عنوان یک منبع درآمدی ناپایدار محسوب می‌گردد و غالباً تضمینی جهت

شکل ۸: مدل مفهومی ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری

آینده‌ی مالی شهرداری‌ها محسوب نمی‌گردند و درآمد آن‌ها را به تزلزل سوق می‌دهند؛ بنابراین، پژوهش حاضر در خصوص معیارهای درآمد پایدار همچون تکرارپذیری، مطلوبیت، انعطاف، مشارکت، نوگرایی و محله‌پذیری بودن و ارتباط آن با تأثیرات گردشگری، نشان‌دهنده‌ی تقویت و توسعه‌ی گردشگری شهری در نقاط مختلف جهان، نقش مؤثر و انکارناپذیری را در ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها داشته و جایگزین مناسبی برای کدهای ناپایدار فعلی شهرداری‌ها محسوب می‌گردد. نتایج صورت‌گرفته بر اساس اهداف پژوهشی در راستای ایجاد درآمد پایدار شهرداری‌ها مبتنی بر گردشگری با روش فراترکیبی و تحلیل محتوا، بر اساس استخراج کدهای اولیه مشخص شده است که منابع و ظرفیت‌های پنهانی فراوانی از بُعد گردشگری در شهرها وجود دارد؛ به‌طوری‌که ۱۳۱ کد اولیه از ۲۶ مقاله احصاء شده است که نشان‌دهنده‌ی قابلیت‌های گردشگری بالای شهرها از بُعد گردشگری دارند. قابل‌ذکر است در این پژوهش، بعد از مشابه‌سازی و تلفیق کدهای اولیه جهت دسته‌بندی، ۱۵ مفاهیم و ۶ کد انتخابی در ابعاد مختلف ایجاد شده است (جدول ۳ و شکل ۷).

بنابراین، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد کد انتخابی، برگزاری جشنواره‌ها، مراسمات ویژه و ایجاد ارتباطات با کدهای محوری، برگزاری جشنواره‌ها و ایجاد تعاملات اجتماعی و نیز برگزاری همایش‌ها، کنگره‌ها و گردهمائی‌های بین‌المللی می‌تواند در ایجاد پویایی اجتماعی شهرها نقش بسزایی داشته باشد. با توجه به اینکه جامعه‌ی ایرانی از بُعد تنوع فرهنگی و تعاملات اجتماعی غنی بوده و بستر مناسبی جهت اقتصاد شهری محسوب می‌گردد. در کد انتخابی، برنامه‌ریزی اوقات فراغت با زیرمجموعه‌هایی همچون ایجاد بسترهای توسعه گردشگری ورزشی و توسعه‌ی مراکز تفریحی و سرگرمی، پژوهش حاضر نشان داده است که در جامعه‌ی شهری ایران برنامه‌ریزی اوقات فراغت می‌تواند علاوه بر ایجاد فرهنگ شادابی و سرزنده کردن افراد جامعه، در توسعه‌ی درآمد پایدار شهرداری‌ها نیز استفاده گردد؛ چراکه فرهنگ یک شهر را اصولاً بر مبنای گذران اوقات فراغت آن شهر می‌دانند و توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی گردشگری ورزشی به خاطر جوان بودن جامعه‌ی ایرانی و نیز نیاز اساسی مردم به مراکز تفریحی و سرگرمی به دلیل سبک زندگی امروزه، گویای لزوم توجه همه‌جانبه به این مسئله و درآمدزایی از جانب شهرداری‌هاست. در کد انتخابی، توسعه‌ی زیرساخت‌های حمل‌ونقل شهری با زیرمجموعه‌ی تقویت حمل‌ونقل شهری، دارای حائز اهمیت است. پژوهش حاضر، بر اهمیت توسعه‌ی حمل‌ونقل شهری تأکید کرده و گویای این است که جابه‌جایی و ایجاد رفاه برای گردشگران در شهرها اهمیت داشته و شهرداری‌های برخی کشورها به‌خصوص در کشورهای توسعه‌یافته، از بُعد درآمدزایی پایدار در زمینه‌های حمل‌ونقل هوایی، دریایی، زمینی و ریلی برنامه‌های خاصی دارند. کد انتخابی، قابلیت‌ها و ظرفیت‌های جاذبه‌های گردشگری شهری با کدهای محوری همچون جاذبه‌های فرهنگی هنری، جاذبه‌های تاریخی، جاذبه‌های طبیعی و جاذبه‌های مذهبی از مهم‌ترین انگیزه‌های گردشگران برای مسافرت به شهرها می‌باشند. اهمیت این مسئله در پژوهش حاضر به‌وضوح نشان داده شده است که یکی از انگیزه‌های اصلی حضور گردشگران در شهرهای مختلف، وجود قابلیت‌های جاذبه‌ی گردشگری از بعدهای مذکور است؛ بنابراین، ظرفیت بالای شهرهای ایران از این حیث، سیاست‌گذاری مناسب و همه‌جانبه‌ای را برای درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها نیاز دارد. بررسی کد انتخابی، راه‌اندازی و احداث فضاهای گردشگری با مفاهیم، ایجاد مناظر و فضاهای رفاهی شهری نشان می‌دهد که بسیاری از شهرداری‌های ایران برای فضا سازی گردشگری، نگاه اجتماعی-فرهنگی و حتی اقتصادی نداشته‌اند؛ درحالی‌که نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، ایجاد و بازآفرینی میلمان و مناظر شهری در پویایی و رونق اقتصادی شهرداری‌های برخی شهرها همانند اصفهان، یزد، نراق و... تأثیر اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی زیادی داشته است و درنهایت، نتایج پژوهش صورت‌گرفته نشان می‌دهد در کد انتخابی، تقویت نقش‌های چندگانه گردشگری شهری با کدهای محوری همچون توسعه‌ی انواع اقامتگاه‌ها، ایجاد زیرساخت‌های گردشگری سلامت، فعال کردن گردشگری شبانه، توجه به ظرفیت‌های گردشگری صنعتی و توسعه‌ی ابعاد گردشگری شهری، ظرفیت‌های اقتصادی و درآمدی فراوان دارند که فعال کردن هر کدام از آن‌ها می‌تواند از بُعد ایجاد اشتغال، ایجاد کدهای جدید درآمدی شهرداری‌ها و پویایی اقتصاد شهری، تأثیرات فراوانی داشته باشد.

با توجه به بررسی‌ها و نتایج پژوهش حاضر و مقایسه‌ی آن با مطالعات قبلی، ساداتی (۱۳۹۷) در شهر بابلسر، سامری (۱۳۹۷) در شهر کلاردشت، شمعی و یوسفی بآبادی (۱۳۹۷) در شهر مسجدسلیمان، حائری (۱۳۹۷) در شهر پردیس و رادنی (۱۳۹۶) در شاندیز مشهد درمی‌یابیم که پژوهش‌های مذکور، بیش‌تر تأثیر گردشگری را از جنبه‌ی اقتصاد شهری به‌صورت عام و گردشگری شهری به‌طور خاص از نگاه توسعه‌ی پایدار در مطالعاتشان موردبررسی قرار داده‌اند و تنها در پژوهش عبیدی زادگانی (۱۳۹۵) با عنوان «بررسی نقش گردشگری شهری در ایجاد فرصت‌های پنهان درآمدزایی: شهرداری تهران»، به‌نوعی به ظرفیت‌های پنهان درآمدزایی شهر تهران پرداخته شده است. لذا در پژوهش حاضر سعی شده است جنبه‌ی اقتصادی و درآمدی پایدار شهرداری‌ها به‌صورت خاص را مدنظر قرار داده و تأکید کند که هر شهر بر اساس وضعیت موجود می‌تواند از مدل ارائه‌شده بهره‌برداری نماید (شکل ۸). از سوی دیگر در پژوهش حاضر به مکانیزم‌های تبدیل نگاه مصرفی و هزینه‌ای به گردشگری به نگاه سرمایه‌ای و درآمدزایی پایدار به گردشگری تأکید داشته و اموری همانند دستمزد و حقوق، مالیات، اجاره محل، ارزش‌افزوده کالا و خدمات، تبلیغات، حق کمیسیون، عوارض مجوزهای بهره‌برداری، عوارض خدمات عمومی، حق بیمه و... اشاره دارد و بیان می‌کند، شهرداری‌ها جهت بسترسازی و فعال کردن هرکدام از بخش‌های مربوطه به تولید ثروت و اقتصاد، با تدوین استراتژی توسعه‌ی گردشگری شهری می‌توانند اقدامات مناسبی را انجام بدهند تا به درآمد پایدار برسند. لذا هدف غایی این پژوهش، علاوه بر شناسایی ابعاد موضوع، ارائه‌ی مدل مفهومی جامع و کل‌نگر درآمد پایدار شهرداری‌ها بر اساس روش فراترکیب است (شکل ۸).

پیشنهاد‌های اجرایی

- در پایان با استناد به نتایج و تحلیل‌های به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر، پیشنهاد‌های اجرایی ذیل ارائه می‌گردد:
- ایجاد نگرش اقتصادی و درآمدزایی پایدار به بخش گردشگری شهری در شهرداری‌ها و زیرمجموعه‌های آن‌ها.
  - تشکیل کمیته‌ی گردشگری شهری در بالاترین سطح وزارت، نهاد و یا سازمان مرتبط با گردشگری با مشارکت فعال شهرداری‌ها و راه‌اندازی حساب اقماری گردشگری و انجام شفاف‌سازی درآمدی در زمینه‌ی گردشگری شهری جهت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دقیق‌تر.
  - همکاری مستمر شوراهای شهر و شهرداری‌ها در جهت استفاده از ظرفیت‌های گردشگری شهری و تدوین مصوبات قانونی و لزوم تبدیل اقتصاد گردشگری از بالقوه به بالفعل جهت ماندگاری بیش‌تر گردشگران.
  - اصلاح قوانین و تدوین شرح وظایف قانونی و واگذاری کلیه اختیارات لازم در خصوص گردشگری شهری به شهرداری‌ها.
  - تهیه و تدوین چشم‌انداز توسعه‌ی گردشگری شهری در برنامه‌ها و اسناد بالادستی شهرداری‌ها با مشارکت محلی.
  - انجام اقدامات لازم جهت توسعه و توانمند کردن ظرفیت‌های گذران اوقات فراغت و مراکز تفریحی شهروندان و گردشگران در فضای شهری و ایجاد بسترهای لازم جهت تدوین برنامه‌ریزی مدون در این زمینه.
  - بسترسازی جهت استفاده از ظرفیت بخش خصوصی در تعریف پروژه‌های درآمدزا و ایجاد مشوق‌های لازم برای ورود سرمایه‌گذاران و مشارکت‌های محلی در زمینه‌ی گردشگری شهری.
  - بازآفرینی و طراحی زیبای مناظر شهری و انجام تبلیغات گسترده‌ی ملی و بین‌المللی جهت جذب گردشگر.
  - افزایش ارتباطات دیپلماتیک، خواهرخواندگی و تعاملات اجتماعی از بُعد بین‌المللی با شهرهای دیگر کشورها.

- به‌کارگیری نیروی انسانی متخصص در زمینه‌ی گردشگری شهری جهت مدیریت، برنامه‌ریزی، توانمندسازی و نهادینه کردن درآمدزایی پایدار از گردشگری شهری در سیستم شهرداری‌ها.
  - ایجاد و گسترش فرهنگ‌سراها، سینماها، سالن‌های آمفی‌تئاتر، نمایشگاه‌ها و همایش‌ها و نیز برگزاری جشنواره‌های متنوع در طول سال.
  - آموزش و فرهنگ‌سازی رفتارهای مناسب و جذاب با میهمانان و گردشگران در بین ذینفعان از گردشگری شهری.
  - مرمت آثار تاریخی-فرهنگی و احیاء سنن بومی و محلی و برگزاری جشنواره‌های متنوع جهت جذب گردشگر.
  - تقویت و توسعه‌ی طرح‌های زیرساختی و خدمات‌رسانی گردشگری شهری نظیر انواع حمل‌ونقل، اقامتگاه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی و... همچنین احداث مجتمع‌های تفریحی در مناطق دارای استعداد و پتانسیل طبیعی در راستای درآمدزایی.
- و درنهایت، جهت استفاده‌ی بهینه از نتایج این پژوهش، پیاده‌سازی مدل و توسعه‌ی تعمیم‌پذیری یافته‌ها با استفاده از روش‌های کمی و نیز انجام تحقیقات بیش‌تر از جانب شهرداری‌ها در جهت درآمدزایی پایدار و مطمئن بر مبنای گردشگری شهری از پیشنهادها آتی این پژوهش است.

۷- منابع

۱. ابراهیم‌نیا سماکوش، سعید، خاکساری، علی، لطیفی، غلامرضا، دامادی، محمد (۱۳۹۲). ارزیابی نقش گردشگری شهری در توسعه‌ی اقتصادی-محیطی شهر بابلسر. فصلنامه‌ی اقتصاد و مدیریت شهری، صص ۳۱-۱۷.
۲. آیت‌اللهی، علیرضا (۱۳۸۷). تأمین مالی شهرداری فرانسه. همایش مالییه. شهرداری تهران: معاونت مالی و اداری، صص ۱۷-۱.
۳. براری، معصومه، فیروزمند، مارال، هاشم‌پور فهیمه (۱۳۹۵). بررسی تحلیل اثرات اقتصادی گردشگری شهری از دیدگاه شهروندان (مطالعه‌ی موردی: شهر بابلسر). مجله‌ی علوم جغرافیایی، شماره‌ی ۹۲، صص ۴۰-۵۵.
۴. جعفرنژاد، نوید، متقیل باعرض، عباس و آذر، عادل (۱۳۹۳). شناسایی و استخراج مؤلفه‌های اصلی مدیریت ریسک سازمانی با استفاده از روش فراترکیب، فصلنامه‌ی چشم‌انداز مدیریت صنعتی، شماره‌ی ۱۵، صص ۱۰۷-۸۵.
۵. حاتمی‌نژاد، حسین، شریفی، امیر (۱۳۹۴). بررسی نقش گسترش گردشگری شهری بر توسعه‌ی پایدار شهری (نمونه‌ی موردی: شهر سنندج). فصلنامه‌ی گردشگری شهری، دوره‌ی ۲ شماره‌ی ۱، صص ۷۴-۶۱.
۶. حائری، ادريس (۱۳۹۷). شناسایی و ارزیابی بسته‌های سرمایه‌گذاری با رویکرد تأمین مالی پایدار شهرداری از طریق مشارکت بخش دولتی و خصوصی (PPP) (مطالعه‌ی موردی: شهر پردیس). پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد دماوند.
۷. دانش جعفری، داود، باباخانی، جعفر، کریمی اسبونی، سمانه (۱۳۹۲). ارزیابی پایداری مالی و درآمدی شهرداری تهران، اقتصاد و مدیریت شهری. شماره‌ی هفتم، صص ۳۴-۱۵.
۸. رادنیاء، حسین (۱۳۹۶). الگوی تأمین درآمدهای پایدار شهر شاندیز. پایان‌نامه‌ی دکتری، دانشگاه فردوسی مشهد، پردیس بین‌الملل.
۹. رنجبر، محسن، جرفی، احمد (۱۳۹۰). ارزیابی پیامدهای گردشگران شهری در اقتصاد شهر به روش آماری (نمونه‌ی موردی: شهر اهواز). فصلنامه‌ی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس، سال چهارم، شماره‌ی ۱۱، صص ۶۵-۴۵.
۱۰. زیاری، کرامت‌اله، مهدی، علی، مهدیان بهنمیری، معصومه (۱۳۹۲). مطالعه و شناخت منابع مالی و ارائه‌ی راهکارهایی برای بهبود پایداری درآمد شهرداری‌ها (موردپژوهش: شهرداری شهر مهاباد). مدیریت شهری، ۱۲ (۳۱)، صص ۱۲۴-۱۰۷.
۱۱. ساداتی، سیدحسین (۱۳۹۷). تحلیلی بر الگوهای درآمدی شهرداری‌ها در شهرهای ساحلی با تأکید بر ابعاد پایداری اقتصادی (نمونه‌ی موردی: شهر بابلسر). پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، مؤسسه‌ی آموزش عالی غیرانتفاعی کمال‌الملک.
۱۲. سازمان شهرداری‌های کشور (۱۳۸۷). قانون شهرداری‌های کشور. تهران: انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد.

۱۳. سامری، پدram (۱۳۹۷). برنامه‌ریزی استراتژیک جهت توانمندسازی درآمد پایدار در شهرهای گردشگر پذیر با بهره‌گیری از مدل Meta Swot (نمونه‌ی موردی: مطالعه شهر کلاردشت). پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، مؤسسه‌ی آموزش عالی غیرانتفاعی کمال‌الملک.
۱۴. سید تقی دیزج، عاطفه، شجاعی، عطیه، موسوی نژاد، سیده فاطمه (۱۳۹۵). بررسی نقش گردشگری شهری در رشد و توسعه‌ی اقتصادی شهرها. اولین همایش بین‌المللی اقتصاد شهری (با رویکرد اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل)، تهران. صص ۶۰۷-۶۰۱.
۱۵. شرزهای، غلامعلی (۱۳۸۷). شناخت پایدار اقلام درآمدی شهرداری‌های کشور. فصلنامه‌ی مدیریت شهری، شماره‌ی ۲۰، صص ۳۷-۲۳.
۱۶. شعبان‌زاده، پروین، بنی‌اسدی، مصطفی، حیاتی، باب‌اله، راحلی، حسین (۱۳۹۴). ارزش‌گذاری اقتصادی خدمات تفریحی و تعیین میزان تمایل بازدیدکنندگان به پرداخت هزینه برای بازدید از اماکن گردشگری شهری (مطالعه‌ی موردی: باغ‌گل‌های شهر اصفهان). فصلنامه‌ی اقتصاد و مدیریت شهری، سال چهارم، شماره‌ی ۱۳، صص ۱۷-۱.
۱۷. شعوری، محمد، نوعهدی، رضا (۱۳۹۷). راه‌های تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌ها در ایران. جغرافیا و روابط انسانی، دوره‌ی ۱، شماره‌ی ۳، صص ۳۳۴-۳۲۶.
۱۸. شفیعی، ساناز، رجب‌زاده قطری، علی، حسن‌زاده، علیرضا و جهانیان، سعید (۱۳۹۶). بررسی تأثیر فناوری اطلاعات بر توسعه‌ی پایدار مقاصد گردشگری به‌منظور توسعه‌ی مقاصد گردشگری هوشمند (با استفاده از رویکرد فراترکیب). فصلنامه‌ی علمی-پژوهشی تحقیقات بازاریابی نوین، سال هفتم، شماره‌ی چهارم، صص ۱۱۶-۹۵.
۱۹. شمعی، علی، یوسفی ببادی، سعید (۱۳۹۷). تحلیل نقش حکمروایی خوب شهری بر درآمدهای پایدار گردشگری (مطالعه‌ی موردی، شهر مسجدسلیمان)، فصلنامه‌ی علمی-پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری، جلد ۶، شماره‌ی ۲۴، صص ۷۹-۶۳.
۲۰. صادقی دروازه، سعید، قاسمی، احمدرضا، رسولی تیله نوئی، ندا و شول عباس (۱۳۹۶). مکان‌یابی پارکینگ‌های مکانیزه با رویکرد توسعه‌ی پایدار (مورد مطالعه: شهر قم). فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، سال چهارم، شماره‌ی ۱۳، صص ۱۲۷-۱۱۱.
۲۱. ضرونی، زهرا، سلامی، فریبا، گودرزی، محبوبه (۱۳۹۶). تأثیر توسعه‌ی گردشگری بر رشد اقتصادی در کشورهای آسیایی، اولین همایش بین‌المللی برنامه‌ریزی اقتصادی، توسعه‌ی پایدار و متوازن منطقه‌ای رویکردها و کاربردها. دانشگاه کردستان، صص ۱۴-۱.
۲۲. ضیایی، محمود، عباسی کارگان، داود، کاظمیان، غلامرضا و کروی، مهدی (۱۳۹۴). شناسایی و تعیین ابعاد الگوی مدیریت گردشگری شهر تهران، فصلنامه‌ی اقتصاد و مدیریت شهری، سال چهارم، شماره‌ی ۱۳، صص ۱۴۱-۱۱۹.
۲۳. عبیدی زادگانی، شیرین، حاجی‌لو، مهران (۱۳۹۵). بررسی نقش گردشگری شهری در ایجاد فرصت‌های پنهان درآمدزایی: شهرداری تهران. اولین همایش بین‌المللی اقتصاد شهری (با رویکرد اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل)، تهران، صص ۶۰۰-۵۹۱.
۲۴. عزتی، محمد (۱۳۸۹). آشنای با ساختار، تشکیلات و مقررات شهرداری. تبریز: استانداری آذربایجان شرفی، معاونت امور عمرانی اداره کل امور شهری و شوراهای.
۲۵. غفاری، سید رامین (۱۳۸۶). گردشگری و توسعه‌ی پایدار شهری. سپهر (سازمان جغرافیایی) سال شانزدهم شماره‌ی ۶۳، صص ۳۴-۲۹.
۲۶. قدیمی، سیده درسا، کرامتی، غزال (۱۳۹۶). زندگی شبانه در کلان‌شهر با تأکید بر تأثیر عوامل فرهنگی بر فضای شهری (مطالعه‌ی موردی: مرکز فعالیت‌های نوین تهران). مطالعات محیطی هفت حصار شماره‌ی بیستم، سال شش، صص ۴۰-۲۷.
۲۷. کاظمی، علی (۱۳۹۷). جزوه‌ی آموزشی روش تحقیق فراترکیب. دانشگاه تهران.
۲۸. مافی، عزت‌الله، سقایی، مهدی (۱۳۸۹). نگاهی به اقتصاد گردشگری در کلان‌شهرها (مطالعه‌ی موردی: کلان‌شهر مشهد)، محله‌ی جغرافیا و توسعه‌ی ناحیه‌ای، شماره‌ی ۱۵، صص ۲۹۹-۲۶۷.
۲۹. مجنونی توتاخانه، علی (۱۳۹۷). برنامه‌ریزی تقویت زیرساخت‌های اقتصادی شهر با تأکید بر گردشگری پایدار (مورد مطالعه: شهر اردبیل). فصلنامه‌ی علمی-پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری. (۱)۷ (پیاپی ۲۵)، صص ۴۱-۵۷.
۳۰. محمدی‌فر، یوسف، روستا، احمد، قره‌چی، منیژه، حمیدی‌زاده، محمدرضا (۱۳۹۶). ضرورت‌ها و پیامدهای برندیابی برای شهرهای کشور با تأکید بر حوزه‌ی اقتصاد گردشگری شهری. فصلنامه‌ی اقتصاد و مدیریت شهری، سال ۶ (۲۱)۱، صص ۶۵-۵۱.

۳۱. مظفری، غلامحسین، پاپلی یزدی، محمدحسین، وثوقی، فاطمه، حاتمی‌نژاد، حسین (۱۳۹۵). ارائه‌ی الگوی پایدارسازی نظام درآمدی و تأمین منابع مالی شهرداری‌ها (مطالعه‌ی موردی: شهرداری تهران). فصلنامه‌ی تحقیقات جغرافیایی، سال سی و یکم، شماره‌ی چهارم، شماره‌ی پیاپی ۱۲۳، صص ۴۴-۲۴.
۳۲. نعیمی، کیومرث، مهدی‌زاده، وفا (۱۳۹۵). واکاوی اقتصاد گردشگری شهری و نقش آن در پایداری درآمدهای شهر. تهران: اولین همایش بین‌المللی اقتصاد شهری (با رویکرد اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل). صص ۱۳۳۹-۱۳۳۲.
۳۳. نقی‌زاده، رضا، الهی، شعبان، منطقی، منوچهر، قاضی نوری، سید سپهر (۱۳۹۳). فراترکیب مدل‌های نوآوری منطقه‌ای مروری بر سال‌های ۲۰۱۳-۱۹۹۰. فصلنامه‌ی مدیریت نوآوری، سال سوم، شماره‌ی ۴، صص ۵۶-۲۵.
۳۴. نیک‌بین، مهنا، ضرغام بروجنی، حمید، صالحی امیری، سیدرضا، محمدخانی، کامران، غفاری، فرهاد (۱۳۹۸). مدل مفهومی توسعه‌ی پایدار گردشگری فرهنگی با رویکرد فراترکیب. مطالعات اجتماعی گردشگری، شماره‌ی ۱۴، صص ۷۳-۱۰۹.
۳۵. هاشمی‌پور، سیده فهیمه، لحمیان، رضا، براری، معصومه (۱۳۹۱). بررسی اثرات اقتصادی و زیست‌محیطی گردشگری شهری از دیدگاه شهروندان (مطالعه‌ی موردی: شهر بابلسر). فصلنامه‌ی علمی پژوهشی اکوسیستم‌های طبیعی ایران، ۳ (۱)، صص ۶۳-۴۹.
۳۶. هاشمی، سید مناف، حبیب‌الله طاهرخان (۱۳۸۸). ایجاد پایدار در منابع درآمدی شهرداری تهران (راهکارها، موانع و مشکلات)، اولین همایش مالیه‌ی شهرداری، مشکلات و راهکارها. تهران: مرکز مطالعات فناوری دانشگاه صنعتی شریف، صص ۱۷-۱.
۳۷. همایی لطیف، مهتاب (۱۳۹۷). بررسی پیشایندهای انگیزه خدمت عمومی (PSM) در سازمان‌های دولتی ایران تقابل مدل‌های رقیب. پایان‌نامه‌ی دکتری، دانشگاه تهران پردیس فارابی قم.
۳۸. یعقوب‌زاده، رحیم، هدایتی، علی‌اصغر، حاتمی، علی (۱۳۹۴). نقش و اهمیت گردشگری شهری در درآمدزایی پایدار شهرداری‌ها. دومین همایش ملی گردشگری، سرمایه‌های ملی و چشم‌انداز آینده، اصفهان، اردیبهشت، صص ۱۵-۱.
39. Barker, M., & Page, S. J. (2002). Visitor safety in urban tourism environments: the case of Auckland, New Zealand. *Cities*, 19(4), 273-282.
40. Bench, S., & Day, T. (2010). The user experience of critical care discharge: a meta-synthesis of qualitative research. *International journal of nursing studies*, 47(4), 487-499.
41. Chenail, R. J. (2009). Bringing method to the madness: Sandelowski and Barroso's Handbook for Synthesizing Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 13(4), 8-12.
42. European Cities Marketing (ECM). Benchmarking Report, 13 TH Official edition 2016-1017.
43. Fraser, J., & Simkins, B. (Eds.). (2010). Enterprise risk management: Today's leading research and best practices for tomorrow's executives (Vol. 3). John Wiley & Sons.
44. Janoušková, J., & Sobotovičová, Š. (2019). Fiscal autonomy of municipalities in the context of land taxation in the Czech Republic. *Land Use Policy*, 82, 30-36.
45. Khmel, V., & Zhao, S. (2016). Arrangement of financing for highway infrastructure projects under the conditions of Public-Private Partnership. *IATSS research*, 39(2), 138-145.
46. Mayor of London, & BOP Consulting Editorial Team (2018). World Cities Culture Report.
47. Mayor of London. (2017). "A TOURISM VISION FOR LONDON".
48. Milenkovski, A., Kozuharov, S., & Ristovska, N. (2016). Financing possibilities of the local government. *UTMS Journal of Economics*, 7(1), 1-11.
49. Office for National statistics, International Passenger Survey, 2018.
50. <https://www.gov.uk/government/organisations/office-for-national-statistics>
51. Sandelowski, M. and Barros, J. (2007). Handbook for Synthesizing Qualitative Research. Springer publishing company Inc. New York. [Google Scholar].
52. Strauss, A. & Corbin, j. (1990). Basics of Qualitative Research: Theory Grounded Procedures and Techniques: s. I: Sage Publications.
53. Sustainable and City-Compatible Berlin Tourism Plan, 2018.
54. Tosun, Cevat and Okumus, Fevzi and Fyall, Alan (2008). MARKETING PHILOSOPHIES, *Annals of Tourism Research*. Vol. 35, No. 1.

55. Ultsch, A., & Behnisch, M. (2017). Effects of the payout system of income taxes to municipalities in Germany. *Applied geography*, 81, 21-31.
56. UN. (2009). Guide to Municipal Finance, United Nations Human Settlements Program.
57. UNWTO/WTCF. (2018). City Tourism Performance Research Report for Case Study: "Berlin", Germany.
58. UNWTO/WTCF.(2018). City Tourism Performance Research, Report for Case Study "Tokyo.
59. Wall, G. (2016). Tourism and development: Towards sustainable outcomes. In *Cultural*.
60. Zamfir, A & Corbos, R. A. (2015). Towards sustainable tourism development in urban areas: Case study on Bucharest as tourist destination. *Sustainability*, 7(9), 12709-12722.